№ 73 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԱՊՐԻԼԻ 4 — 1902 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԱՊՐԻԼԻ 4 № 73

ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կարեւոր խորհրդակցութիւններ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Մատենագրութիւն. Անվերջ լալկանութիւն. Նամակ Պետերբուրգից, Նամակ Երեւանից. Նամակ Շուշուց. Նամակ Խմբագրութեան. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ԿԱՐԵՒՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Շուտով Թիֆլիսում և Քութայիսում կը հրաւիրվեն յատուկ խորհրդակցութիւններ մի կարեւոր գործի համար: Այդ խորհրդակցութիւնները պէտք է քննեն Թիֆլիսի և Քութայիսի նահանգների գիւղատնտեսական կարիքները և յայտնեն իրանց կարծիքը այն միջոցների մասին, որոնցով կարելի է հոգալ այդ կարիքները:

Այդ խորհրդակցութիւնները կապ ունեն մի շարք նոյնանման խորհրդակցութիւնների հետ, որոնք պէտք է տեղի ունենան Ռուսաստանի ներքին նահանգներում: Մեր երկրի միւս նահանգների, այն է Երեւանի, Բագուի, Գանձակի, Կարսի և Չերնօմորեան նահանգների համար դեռ չէ մշակված խորհրդակցութիւնների կազմութիւնը:

Ի՞նչ խորհրդակցութիւններ են դրանք:

Մենք հաղորդել էինք մեր ընթերցողներին, որ Բարձրագոյն հրամանով հաստատված է Պետերբուրգում մի հեղինակաւոր խորհրդակցութիւն ֆինանսների մինիստր Վիտտէի նախագահութեամբ, որ պէտք է ուսումնասիրէ Ռուսաստանի գիւղատնտեսական վիճակը, պարզէ նրա կարիքները և ծրագրէ մի շարք միջոցներ՝ բարձրացնելու և զարգացնելու գիւղատնտեսական արդիւնաբերութիւնը Ռուսաստանում: Այդ կենտրոնական խորհրդակցութիւնը արդէն սկսել է իր գործունէութիւնը և ունեցել է երեք նիստ, որոնք նուիրված էին գործունէութեան ծրագրին: Այդ նիստերում պարզվեց, որ խորհրդակցութեան նպատակների համար անհրաժեշտ է ունենալ տեղական գործողների, բուն գիւղատնտեսների և հողին մօտ գտնվող մարդկանց կարծիքները և խորհրդածութիւնները: Այդ դիտումով կարեւոր համարվեց իւրաքանչիւր նահանգում կազմել ժամանակաւորապէս մի խորհրդակցութիւն, որ քննէ կենտրոնական խորհրդակցութեան յարուցած հարցերը և տայ պատասխան տեղական պայմանների ուսումնասիրութեան հիման վրա:

Թիֆլիսում և Քութայիսում խորհրդակցութիւնները տեղի կունենան նահանգապետների նախագահութեամբ: Խորհրդակցութեանը կը մասնակցեն նահանգական եւ գաւառական ազնուականութեան պարագլուխները, նահանգական ատեանի գիւղացիական մասի անդամներից մէկը, պետական կալուածների և կազիօնի պալատի կառավարիչները, գիւղատնտեսական ընկերութեան նախագահը և այն բոլոր անձինք, որոնց մասնակցութիւնը կարող է օգտաւէտ լինել խորհրդակցութեան նպատակների համար:

Այդ խորհրդակցութիւնների հիմնվելը գեղեցիկ առիթ է ուսումնասիրելու մեր երկրի գիւղատնտեսական կարիքները և նրանց մասին տեղեկացնելու այն շրջաններին, որոնք կոչված են և ներկայումս պատրաստականութիւն են յայտնում օգնութեան գալու երկրին և ժողովրդին:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

Մերձաւոր Արեւելքի հարցը Եւրոպայի ուշադրութեան ամենամեծ առարկան է եղել հին ժամանակներից: Այսօր էլ նա հանգիստ չէ տալիս եւրոպական պետութիւններին: Գլխաւոր բանը, ի հարկէ, «հիւանդ մարդն» է. որքան էլ Թիւրքիան աշխատում է պահպանել անկախ պետութեան դիրք, որքան էլ նա անպատիժ կերպով ներքին սարսափների մի անընդհատ ցանցով ձգտում է օր օրի վրա յետաձգել իր քայքայումը, բայց եւ այդպէս, ճակատագրի դէմ գնալ չէ կարողանում: Այսօր էլ, ինչպէս եւ առաջ, մի 40—50 տարի առաջ, նա իսկապէս ենթարկված է ուժեղ պետութիւններին եւ չէ կարող չը լինել այն, ինչ զօրեղներն են կամենում: Վերջին տարիները, այսինքն հայկական կոտորածներից յետոյ, փաստ դարձաւ, որ Թիւրքիան Գերմանիայի գիրկն է ընկել: Բաղդադի երկաթուղին այդ նոր դրութեան ամենախոշոր փաստն էր: Եւ նա չէ մոռացվում, շարունակ խօսեցնել է տալիս իր մասին: Ֆրանսիական լրագիրները, յայտնի քաղաքագէտները եւ գիտնականները վերջին ժամանակներում միաբերան վկայում են, որ Ֆրանսիան եւ Ռուսաստանը այլ եւս առաջվայ պէս ազդեցութիւն չունեն Թիւրքիայում: «Новое Время» լրագիրը այս առիթով մի շարք խորհրդածութիւններ է անում. ի միջի այլոց նա ասում է.

Մենք ճիշտ որ շատ ենք հեռացել Փոքր Ասիայից եւ այդ խիստ ենք զգում. ամբողջ տարիներ անկարելի է լինում դադարեցնել սպանութիւնները եւ գազանութիւնները Մակեդոնիայում եւ Հայաստանում, տասնեակ հազարներով փախստական հայերին մենք հարկադրված էինք պետական հողեր տալ, չը կարողանալով համոզել Թիւրքիան յետ ընդունել նրանց: Ես կարծում եմ, որ Կ. Պոլսի մեր դեսպանութեան կազմակերպութեան մէջ կայ մի հիմնաւոր սխալ: Իրաւ, մենք սկզբունքով այն բանի վրա ենք կանգնած, որ մեր դրութիւնը Կ. Պոլսում բոլորովին առանձին է եւ բացառիկ, որ նա հաւասար չէ միւս պետութիւններից եւ ոչ մէկի դրութեան, սակայն մեր ամբողջ դեսպանութիւնը սարքված եւ դրված է բոլորովին նոյնպէս, ինչպէս եւ միւս պետութիւնների դեսպանութիւնները: Նպատակները տարբեր են, պէտք է որ միջոցներն էլ տարբեր լինեն, իսկ մեր դեսպանութիւնը Կ. Պոլսում իր կազմակերպութեամբ բոլորովին նման է մեր դեսպանութեանը Ստոկհոլմում կամ Միւնխէնում: Մինչդեռ Շվէցիան կուլտուրական երկիր է եւ մենք նրա հետ խաղաղ հարեւաններ ենք, որոնց մէջ բոլորովին ոչ մի սուր հարց չը կայ. այն ինչ Թիւրքիան բարբարոսական երկիր է եւ նրա մէջ միշտ թափվում է արիւնը, որի համար ռուսի հոգին զգում է իր պատասխանատուութիւնը: Մենք հրապուրվում ենք այն բացարձակ ստութեամբ, թէ Թիւրքիան մի եւրոպական մեծ պետութիւն է եւ այդ կոպիտ ու ծանր ասիականութեան հետ բանակցութիւններ ենք վարում եւրոպական դիպլոմատիայի ընդունած ձեւերով: Դրանից աւելի լաւ բան պ.պ. ասիացիները չեն էլ ցանկանում, որովհետեւ ինչը կարող է դրանից աւելի ձեռնտու լինել.—խօսել նրանց հետ իրաւունքի եւ բանականութեան մասին նշանակում է լսել իր ուժի մասին, մինչդեռ ուժն է միայն, որ ասիացիները ընդունում են իբրեւ իրաւունք: Ռուսաստանի համար այս բոլորը հեղինակութեան վնաս է բերում այն պատճառով, որ նա հէնց իր նիւթական ուժով էլ տարբերվում է Բոսֆորի վրա միւս պետութիւններից: Բառերի եւ սկզբունքների խաղի վրա դաստիարակված դիպլոմատիայի համար ստիպումների, հարկադրանքների, միջոցների ահագին պաշարի մէջ միայն մի բառ կայ «պատերազմ», մէկ էլ, ներեցէք, մի ուրիշ բառ—«ցոյց», որ մեր եւ Թիւրքիայի յարաբերութիւնների մէջ ուղղակի կոմիքական նշանակութիւն ունի: Ինձ շատ անգամ է պատահել խօսել մեր դիպլոմատներից մի քանիսի հետ թիւրքական գործերի մասին:—«Ինչո՞ւ գերմանացիները այնքան աջողութիւն ունեն Թիւրքիայում»:—«Թիւրքիան մեծ պետութիւն է եւ կարող է կարգադրութիւններ անել իր տանը»:—«Բայց չէ՞ որ դա մեզ դէմ է եւ մենք կարող էինք ազդել»:—«Լաւ, ինչ, հրամայում էք որ դրա պատճառով պատերազմենք», լսվում է թունալից պատասխան, որին պատասխանելու հնար էլ չը կայ:

Յօդուածագիրը առաջարկում է, որ ռուսաց դեսպանները Կ. Պոլսում եւ Թեհրանում նշանակվեն զինուորականներից: Զինուորականը աւելի լաւ գիտէ Ռուսաստանի պատերազմական ուժը եւ կարող է աւելի եռանդով գործել, աւելի խիստ լինել իր պահանջների մէջ, լաւ զգալով որ խօսքի, պահանջի ետեւում կանգնած է ուժը:

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. Ս. Էփրիկեան—„Գրպանի Ատլաս“, երկրորդ տպագրութիւն. 1901 թ. Վենետիկ.

Մեր առաջ դրված է վենետիկեան մի նոր հրատարակութիւն «Գրպանի Ատլաս»-ի երկրորդ տպագրութիւնը, մի գործ, որ պատիւ է բերում թէ Մխիթարեան մամուլին, թէ երիտասարդ միաբան Հ. Ս. Էփրիկեանին, որ արդէն ծանօթ է ընթերցող հասարակութեան իր գեղեցիկ աշխարհագրական գործերով՝ «Բնաշխարհիկ բառարան» եւ այլն: Աշխատասիրողը նպատակ է ընտրել «աշխարհագրական ուսումը մեր ազգի մէջ եւս դիւրամատչելի դարձնել ամեն դասակարգի անձանց», որ եւ փայլուն կերպով կատարել է: Ատլասը տալիս է հարուստ եւ բազմազան վիճակագրական տեղեկութիւններ թէ ընդհանուր աշխարհագրութիւնից, թէ առանձին-առանձին պետութիւնների մասին: Թւերը, որքան մենք ծանօթացանք, նորագոյն աղբիւրներից են վերցրած, թէեւ պատահում են երբեմն հնացած կամ անճիշտ ցուցմունքներ, որոնք, սակայն, անխուսափելի են այդ տեսակ գործերի մէջ: Այլապէս պէտք էր ամեն մի երկիր, տէրութիւն ուսումնասիրել առանձին-առանձին, որ թէ շատ ժամանակ է պահանջում, թէ մասամբ անիրագործելի է, քանի որ ընդհանուր ստատիստիքական տեղեկութիւններ միշտ չեն հրատարակվում եւրոպական որ եւ է ընդունված լեզուով (օր. ֆրանսերէն, ինչպէս ընդունել է ստատիստիքական գիտութիւնը), իսկ բոլոր լեզուներ իմանալ անկարելի է:

Ռուսաստանի վերաբերեալ տեղեկութիւնները շատ թարմ են, թէեւ երկրի բաժանումը (եր. 27) հնացած եւ գիտութիւնից մերժված է: Ստատիստիքան այժմ չէ ճանաչում թագաւորութիւն Ղազանի, Աստրախանի, այլ առաջին խումբ նահանգները կոչվում են «հիւսիս-արեւելեան երկրագործական» իսկ վերջինը՝ «Կասպիականի մօտ» շրջաններ եւ այլն:

Ատլասին կցած է հարուստ աշխարհագրական բառարան, որի միջոցով դուք հեշտութեամբ գտնում էք ցանկացած երկիրը, քաղաքը, ծովը եւ այլն եւ 17 մանրամասն ատլասներ, մայրաքաղաքների տեսարաններ եւ այլն:

Գինը շատ մատչելի է՝ 1 ր. 20 կոպ. կազմած, եթէ ստանալ անմիջապէս Վենետիկից, իսկ Կենտրոնական գրավաճառանոցը առնում է 1 ր. 75 կոպէկ:

Ամեն լրագիր ընթերցողի յանձնարարում ենք ձեռք բերել այս գեղեցիկ աշխատութիւնը, որի նմանը չը կայ նոյն իսկ ռուս գրականութեան մէջ, քանի որ Մարքսի հրատարակածը թէ գնով թանգ է (2 ր.) եւ թէ տեղեկութիւնների կողմից պակասաւոր:

Պետրոս Զաքարեան

ԱՆՎԵՐՋ ԼԱԼԿԱՆՈՒԹԻՒՆ
(Նամակ Բագուից)

Շատ շատերին պատահած կը լինի նկատել այսպիսի մի տեսարան. ընտանիքի երեխաները, թողնված առանց մեծի հսկողութեան մի սենեակում, խաղում են: Դրանցից փոքրը, որ ո՛չ մի օրէնք չէ կամենում ճանաչել եւ ո՛չ մի կերպ հնարաւորութիւն չունի հաշտվելու այն մտքի հետ, թէ կարելի է իրան անխնամ թողնել, կամ շարունակում է իր յամառ լացը, կամ թէ չէ, քիչ ընդհատած լինելով, նորից վերանորոգում է: Միւսներն էլ, տեսնելով, որ երկար ժամանակ փոքրիկը ձայնը չէ կտրում եւ, ընդհակառակը, քանի գնում զլացնում է,—իրանք էլ, թողնելով իրանց խաղը եւ առանց հաշիւ տալու սկսում են լաց լինել եւ ձայնակցել փոքրիկին՝ առանց մի չօչափելի պատճառի:

Այս պատկերը շատ իրական է: Շատ մօտիկ կանգնած լինելով նաւթարդիւնաբերութեան գործունէութեանը, ես միայն այդ օրինակն եմ հնարաւոր գտնում համեմատելու համար մեր նաւթարդիւնաբերողների դրութեան հետ: Նաւթային ճգնաժամը, ճիշդ է, լացացնել տուեց մի որոշ խմբի, նրան զգացնել տուեց անտէր թողած երեխայի աննախանձելի դերը, բայց որ այդ դրութիւնը լացացնող էր ո՛չ բոլորի համար—դա անհերքելի է:

Կան նաւթային հսկայ ֆիրմաներ, որոնք, ճիշդ է, թէեւ իրանց ուսերի վրա կրում են տասնեակ տարիների բարդ պատմութիւններ, բայց եւ չէ կարելի ուրանալ, որ նրանք ժամանակին չափազանց առատութեամբ են վարձատրվել: Չէ կարելի հերքել, որ այդ ֆիրմաների ամենամեծ հողաբաժինները, բոլոր գործարանական տեխնիկայով հանդերձ, իրանց այժմ ո՛չ մի կոպէկ չարժեն, որովհետեւ երկար տարիների ընթացքում դրանք թէ իրանց պարունակելին են տուել տիրոջը եւ թէ, իւրաքանչիւր տարի, հաշւապահական օրէնքի համաձայն, որոշ տոկոս հանդցրված լինելով, այժմ չնչին գնի են իջել: Չեմ ասում, որ այդ տիրող ճգնաժամը նոյն իսկ դրանց համար նախանձելի դրութիւն էր ստեղծել, բայց որ այդպիսի իսկ ճգնաժամում այդ ֆիրմաները կարող էին քիչ ապետութիւն եւ ջէնտլմենութիւն ունենալ եւ իրանց չափազանց ծանր ույժը չը ցոյց տալ չափազանց թոյլերին,—դա էլ անհերքելի է: Բայց ո՛չ, միւս երեխաների նման, նրանք էլ, փոքրերի, իսկական լացողների հետ, սկսեցին իրանց լացը: Սկսեցին լալ գիլ, անվերջ: Եւ իրարանցումը այնպէս թունդ էր, որ չը կար մէկը, որ դրանցից գոնէ մէկին հարցնէր. դու ինչու ես լաց լինում:

Լալկանութիւն, նապաստակին վայել փոքրոգութիւն—ահա ասիական ազգերին յատուկ յատկանիշը: Թո՛ղ կորչի բարոյական, ցեղական, հասարակական հեղինակութիւնը այդ լալկանութեամբ—ոչինչ, միայն թէ կոպէկս չը բարակի, չը մաշվի: Դեռ մինչեւ այժմ էլ շարունակվում է այդ անպատուաբեր լացը: Դեռ 1—2 ամիս առաջ բօրսայից վերացել էր «չորս կոպէկ» խօսքը մի պուդ նաւթի համար, իսկ այժմ $6^1/_2$ կոպէկից պակաս լսել անգամ չեն ուզում, ծախում են եւ 7 կոպէկով: Եթէ մի րոպէ իսկ համաձայնվենք, որ նախ՝ այդ դրութիւնը մշտական չէ եւ երկրորդ, սա այնքան էլ ցանկալի դրութիւն չէ,—յամենայն դէպս պէտք է խոստովանել, որ սա մի դրութիւն է, որ կարելի է լացը կտրել եւ լուրջ նայել չորս կողմը: Կրկնում ենք, այդ չենք տեսնում:

Ամբողջ երկու տարվայ ընթացքում անվերջ խուզելուց եւ կրճատելուց յետոյ ծառայողների շարքերը, այժմ էլ չը դադարեցին եւ շարունակում են այդ անվեհեր հերոսութիւնը, իսկ մի խոշոր ֆիրմա կամենում է $30^0/_0$ նորից կրճատել ծառայողների մի քանի անգամ կրճատված ռոճիկներից... Սա, արդէն, ինչպէս ասել է Մօլլա-Նասրէդդինը,—շորը հանել կը նշանակի...

Ռ. Յովհանջանեանց

ՆԱՄԱԿ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ

Մարտի 27-ին

(Գլէբ Ուսպէնսկու թաղումը)

Հեռագիրներից արդէն իմացած կը լինէք Գլէբ Ուսպէնսկու մահը: Այդ մահը վերջ դրեց տաղանդաւոր ռուս գրողի բազմաչարչար կեանքին եւ, յամենայն դէպս, անօգուտ կեանքին այն օրից, երբ նա մտաւ պսիխիատրիական հիւանդանոցը:

Այսօր տեղի ունեցաւ Վօլկօվի գերեզմանատանը հանգուցեալի թաղումը: Արդէն առաւօտեան ժամը 10-ին Բալտիական երկաթուղու վօկզալը սկսեց լցվել հասարակութեան խուռն բազմութեամբ. ժամը $11^1/_2$-ի գնացքով մարմինը պէտք է բերվէր այն գիւղից, ուր գտնվում է հիւանդանոցը: Հասարակութիւնը բաղկացած էր գլխաւորապէս ուսանողներից, ուսանողու-

հիներից, վիպասաններից, գրողներից եւ հրապարակախօսներից. այդտեղ էին Վ. Նեմիրովիչ-Դանչէնկօ, Ն. Միխայլօվսկի, Ն. Կարէեւ, Պ. Վէյնբերգ, Պ. Ջասօդիմսկի, Կ. Ստանիւկէվիչ, Մամին-Սիբիրեակ, Կ. Բարանցեվիչ, Իւժակօվ, Վենգերօվ եւ այլն։

Ճիշդ ժամը $11^{1}/_{2}$-ին գնացքը եկաւ. իսկոյն մի քանի ուսանողներ եւ գրողներ մտան վագօնը եւ ձեռքերի վրա դուրս հանեցին հանգուցեալի դագաղը. բոլոր հանդիսականները մերկացրին գլուխները։ Սկսվեց եկեղեցական արարողութիւնը. տխուր, մելամաղձիկ երգեցողութիւնը, որին մասնակցում էին ուսանողները, արտասուք հեծկլտանք առաջ բերեց յուղարկաւորների մէջ։ Դագաղը եւ դիակառքը ծածկված էին անթիւ պսակներով։ Հոգեհանգստից յետոյ կազմվեց թափոր դէպի Վօլկօվի գերեզմանատունը—ռուսաց գրողների պանթէօնը։ Չը նայելով, որ ամբողջ օրը մրրկախառն ձիւն էր գալիս, հազարաւոր բազմութիւն գլխաբաց հետեւում էր դագաղին, մանաւանդ ուսանողները, որոնք կազմելով երգեցիկ խումբ, շարունակ երգում էին մինչեւ գերեզմանատունը։ Տեխնօլօգիական ինստիտուտի առաջ դագաղը հանգիստ տուին եւ կատարեցին հոգեհանգիստ։ Գերեզմանատան փոքր եկեղեցում կատարվեց թաղման կարգը. գերեզմանը պատրաստված էր Գավլենկօվի գերեզմանի կողքին։

Սկսվեցին դամբանական ճառերը. առաջինը խօսեց գրող Սիւչէվսկին։ «Ազնիւ սրտերից մինը դադարեց բաբախելուց,—ասաց հռետորը։ Գլէբ Ուսպէնսկուն կարդում էին, կարդում են եւ պէտք է կարդան շարունակ ոչ պակաս, քան նոյն իսկ նրանից բարձր գրողներին, որովհետեւ նա ունէր անկեղծ զգացումն եւ խորին սէր դէպի ժողովուրդը. Ուսպէնսկին վշտանում էր նրա վշտելով, ուրախանում էր նրա ուրախութիւններով. Նրան բոլորովին յարմարվում են Բեօրնէի խօսքերը, որովհետեւ նա, ճշմարիտ, գրում էր «իր սրտի արիւնով եւ իր ջղերի հիւթով»։ Գլէբ Ուսպէնսկին երբէք չի մոռացվի «ժողովրդի յիշողութիւնից»։

Ապա մի ոտանաւոր կարդաց տիկին Սօկօլօվա, որից յետոյ Լէվիտսկի դիմեց հանդիսականներին, իբրեւ «եղբայրների», որովհետեւ Գլէբ Ուսպէնսկու գերեզմանի շուրջը հաւաքվածները կազմում են իբրեւ մի ընտանիք, միացած համակրութեամբ դէպի հանգուցեալը»։ «Ամեն մի ազգին, ասաց նա, հարկաւոր եւ թանգ են մեծ մարդիկ—մտածողներ եւ գործիչներ, բայց ոչ պակաս հարկաւոր են եւ թանգ նոյնեւ մեծ մարդկանց գերեզմանները. Նրանց գերեզմանների վրա յաջորդ սերունդը, յիշելով մեծ հանգուցեալների պատգամները, պահպանելով նրանց իդէալները, կը սովորի մտածել, սիրել եւ գործել—սովորել ապրել։ Իսկ Գլէբ Ուսպէնսկուց շատ բան կարելի է սովորել—նա սիրում էր ժողովուրդը իր մաքուր հոգու բոլոր զօրութեամբ»։

Դագաղը իջեցրվեց խորին լռութեան մէջ գերեզմանը. հողը ծածկեց նրան եւ ամենքը հեռացան տխուր, ընկճված ծանր վշտի ազդեցութեան տակ։

Հ. Առաքելեան

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Մարտի 27-ին

Նորից աղմուկներ, նորից հրաժարականներ թեմական դպրոցում։ Աշակերտների մէջ անվստահութիւն դէպի միմեանց, ուսուցիչների մէջ երկպառակութիւն, հոգաբարձուների եւ Սուքիաս եպիսկոպոսի մէջ շարունակ անախորժութիւններ։ Օր չէ անցնում, որ առանց միջնադէպքի ընթանայ դպրոցը, շաբաթ չէ լինում, որ մի անախորժ դէպքի պատմութիւն չը տարածվի դպրոցի պատերից դուրս։ Մարդ ապշում մնում է, թէ ինչպէս այս բոլորը համնելով Էջմիածնի ականջին, տեղի ունենալով նրա քթի տակ, ոչինչ ուշադրութիւն չէ դարձնում. Էջմիածինը շարունակում է ձեռքերը ծալած լուռ ականատեսի դերի մէջ մնալ։ Միթէ, ճշմարիտ, այնքան դժուար է անել մի այնպիսի կարգադրութիւն, որ այս բոլորին միանգամից վերջ դնէր. միթէ Էջմիածնի համար ժողովրդի ձայնը վերջնականապէս խեղդված պիտի համարել։

Ընդամենը երկու շաբաթ է, ինչ տեղի ունեցաւ հոգաբարձական ընտրութեան ամօթալեր վախճանը, երբ մի բուռն քահանաներ բացարձակ յայտնեցին, որ իրանք ժողովրդից անջատվող եւ կղերականութեան յետեւից գնացող չեն. ընդամենը 10 օր է, ինչ Վեհափառ Կաթողիկոսը այցելեց Երեւանը եւ վերջապէս միմիայն մի քանի օր է, ինչ երեսուն պատգամաւորներ մի խնդրագրով դիմեցին Վեհափառ Կաթողիկոսին, բողոքելով Սուքիաս եպիսկոպոսի ապօրինի եւ անկանօն վարմունքի դէմ եւ խնդրելով ուղարկել մի նոր նախագահ դիւանդ խախտված ընտրութիւնը վերականգնելու համար։ Եւ ահա նոր եռանդ, նոր ծրագիրներ։ «Գնացի բոլոր բողոքները ջրեցի, վերադարձայ», պարծենկոտութեամբ յայտնել է Սուքիաս եպիսկոպոսը պատգամաւորական բողոքի առիթով Էջմիածնից կանչվելուց յետոյ։

Այդ կերպ յաղթող դուրս գալուց յետոյ, շատ բնական էր, որ ընտրութեան վերաբերեալ կաթողիկոսական կօնդակը մնար անհետեւանք։ Սուքիաս եպիսկոպոսը, ասում են, գրել է Կաթողիկոսին, թէ ինքը յարմար գտաւ, որ այժմեան հոգաբարձութիւնը, այսինքն նախկին հոգաբարձութեան անձնափոխանորդները, մնան իրանց պաշտօնում մինչեւ քառամեակը լրանալը։ Ոչ ոք չէ կասկածում, որ նրա խօսքը Վեհարանում չէ կարող գետին ընկնել, բայց դըրանով հարցը չը լուծվեց։ Եւ ահա, այդ յաղթութիւններից սիրտ առած, մի քանի ուսուցիչներ, դպրոցի տեսուչ Սարգիս վարժապետի ջանքով, հոգաբարձական սեղանի վրա են դնում մի խնդիրք, որ իր ամբողջութեամբ պատիւ չէ բերում ոչ մի օրինաւոր ուսուցչի։ Եւ սկսվեց մի քննութիւն, որ յատուկ է միջնադարեան եզուիտներին։ Ո՛վ ժամանակակից մանկավարժներ, դուրս կանչեցէք ձեր նախորդների ուրուականները գերեզմաններից եւ ցոյց տուէք, թէ ինչպէս մի շարք աշակերտներ կանչված են մի ուսուցչի մեղադրելու։ Այդ ուսուցչի վարմունքը, ենթադրենք, որ դատապարտելի է. իսկ ձեր, ով մանկավարժներ, լրջամիտ եւ դիպլօմաւոր հոգաբարձուներ, որ համաձայնվում էք մտնել դպրոցը եւ աշակերտին ստիպել լրտեսի դեր կատարել, արդեօք կարմրեցի՞ք, որ այդ բանի դէմ բողոքեցին երկու ոչ-դիպլօմաւոր հոգաբարձուներ, թէեւ ակամայից քննութեան գալով կէսից զայրացած ընդհատեցին քննութիւնը։ Եթէ ընդունակ էք կեղտեր բացելու եւ դպրոցի կարգապահութեան համար հոգ տանելու, վերացրէք դպրոցից խնամիութիւնը, ախօլատիկան, քննութեան ենթարկեցէք այն նորեկ ուսուցչին, որը սկզբնապատճառ դարձաւ այս ուսուցչական աղմուկներին։

Ահա այսպիսի խնդիրներ զբաղեցնում էին հոգաբարձական հերթական նիստերը, մինչեւ որ երէկվայ նիստում, աղմկալի խօսակցութիւնից յետոյ, թողեցին ժողովը եւ հեռացան երկու հոգաբարձուներ՝ Նազարէթեան եւ Մուսինեան—Ներսէս Թայիրեանի կտակակատարը։ Խօսում են Սուքիաս եպիսկոպոսի համար ոչ ցանկալի մի քանի ուսուցիչների արձակելու մասին։ Մենք դեռ սպասում ենք, թէ Էջմիածինը իր բռնած դիրքով խնդիրը ինչ տեղը կը կը հասցնէ։

Ա—Դօ

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

Մարտի 31-ին

Շէքսպիր, Շէքսպիր...

Պ. Դալֆայեան վերջապէս եկաւ եւ Շուշի։ Մարտի 30-ին, շաբաթ երեկոյեան, խաղաց «Օտէլլօ»։ Դահլիճը բաւական դատարկ էր։

Պ. Գալֆայեանի մասին շատ է գրվել մեր լրագրութեան մէջ։ «Մշակի» էջերն էլ շատ են լցվել նրա խաղերի եւ նրա արժանիքի ու խոշոր թերութիւնների մասին գրված յօդուածներով։ Ուրեմն նրա մասին, իբր դերասանի, աւելորդ է երկար խօսել։ Այսքանը միայն աւելացնենք բոլոր ասածների վրա, որ նա իր «Օտէլլօյի» բոլոր տեսարաններում աշխատում էր ամեն կերպ ընդօրինակել իր ուսուցչին, հռչակաւոր Միւնէ-Սիւլիին... բայց, դժբաղդաբար, ընդօրինակութիւնը բաւական անաջող էր։

Այդ ոչինչ։ Ես կուզէի հրաւիրել պ. Գալֆայեանի ուշադրութիւնը մի այլ կէտի վրա։ Եթէ պարոնը գոնէ մի մազաչափ ցաւակցութիւն ունի դէպի հայ բեմը եւ հայ թատրոնը—նա պիտի զգուշանայ առաջին պատահած սիրողների, մանր-մունր երեխաների հետ բեմ դուրս գալ եւ խծբծել Շէքսպիրի հսկայական պատիւը... Երէկ երեկոյեան Եագօներով ու IV դասարանի հազիւ պատրաստութիւն ունեցող մատաղահաս Դեզդեմօնաներով կարելի է Հերօստրատի նման տաճար այրել, որ իր անունը փայլէ ու պատմութեան մէջ յիշվի... Հայ բեմն այդպիսի վեց-եօթ օրվան մէջ պատրաստված շէքսպիրեան դրամաներով կը վնասվի եւ ոչ կօգտվի։

Գիտեմ, պ. Գալֆայեանին դրամ է հարկաւոր, բայց դրա համար չէ կարելի à la Աղայեանց Ագուլիս գնալ եւ Համլէտ խաղալ...

Երէկ «Օթելլօ» խաղացին խաղկ ու խայտառակ անսամբլով, այժմ նոյն անսամբլն ուզում է խաղալ «Համլէտ»—կրկին 7 օրվան մէջ, հետեւեալ շաբաթ օրը—ապրիլի 6-ին։

Օ՜, ժամանակներ, օ բարքեր... Դժբաղդ Շէքսպիր. որպիսի բերաններով են արտասանվում քո հրաշալի գրութիւնները։

Մի քանի երիտասարդ պատանիներ ծափահարում էին կլաքեօրի նման, իսկ մի քանիսն էլ նոյն իսկ անպարկեշտութիւն ունեցան ձեռքերի վրա բարձրացնելու պ. Գալֆայեանին...

Պարոններ, պարոններ, պէտք է մի քիչ խելք ունենալ եւ մանաւանդ... պարկեշտութիւն։

***

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Բաթում, մարտի 30-ին

Խնդրում եմ խոնարհաբար երկտողիս տեղ տաք «Մշակ»-ի էջերում, ինձ դիմողներին միամտացնելու համար։

Անցեալ տարի Եալտայում պատահմամբ ծանօթացայ Արշակ Թումանեան անունով մի պատանու հետ։ Մի քանի ամիս վերջ Բաթումում հանդիպելով, նա խնդրեց ինձնից աջակցել Թիֆլիսում հայ հեղինակների ձեռքով հրատարակվելիք «Սեղանի օրացոյցի» բաժանորդագրութեան եւ թէ նրա համար յայտարարութիւններ հաւաքելուն։

Ունենալով բաւական ծանօթներ եւ նպատակը նկատի առնելով, սիրով ընդունեցի խնդիրը, որովհետեւ, պարոնի ասելով, օրացոյցը պիտի պարունակէր իր մէջ առողջապահական, գիւղատնտեսական, արհեստագիտական եւ այլ շատ բաներ եւ պիտի աժենար ընդամենը 25 կոպէկ (տպագրական եւ այլ ծախքերը յայտարարութիւնները պիտի ծածկէին) ժողովրդի մէջ մեծ չափով տարածելու մտքով։

Սկսեցի յայտարարութիւններ հաւաքել եւ մօտ 150—200 ռուբլի եղաւ. դժբաղդաբար հաշիւ չունեմ պահած։ Անցաւ մի քանի ամիս, պատահեցի նորից։ «Դեկտեմբերի երկրորդ կէսին անպատճառ պատրաստ կը լինի», ասաց. եկաւ դեկտեմբերը, յունվարը եւ վաղը ապրիլը կը գայ, օրացոյցները դեռ չեկան, եւ մինչեւ օրս ոչ մի բացատրութիւն չը ստացայ, չը նայած, որ երկու նամակ գրեցի իր տուած հասցէին Թիֆլիս։ Այդ տեսակ խաբեբայի պատճառով ես այսօր կարմրում եմ օտարների մօտ, (բաժանորդների մէջ կան հայ, ռուս, հրէայ, յոյն եւ այլն), որովհետեւ բոլոր վճարողներն էլ համարեա իմ յանձնարարութեամբ են տուած։

Սրանով յայտնում եմ յարգելի բաժանորդներին եւ յայտարարողներին, որ ես, դժբախտաբար, միամտութեան զոհ եմ։ Ցանկալի կը լինէր, որ պարոնի դէմ օրինաւոր միջոցներ ձեռք առնէին։

Պետրոս Մամաջանեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, մարտի 23-ին

«Մշակի» 61-րդ համարում կարդալով պ. Դ. Տէր-Դանիէլեանի նամակը հայերէն գրքերի վաճառման մասին, խնդրեմ թոյլ տաք ինձ ասել հետեւեալը։

Պարոնը ցանկութիւն է յայտնում Բագւում հայերէն գրքերի գրավաճառանոց ունենալու մասին։ Դրա դէմ ոչինչ չունենք. հարկաւոր է գործը լաւ հիմքերի վրա դնել, բայց հայերէն գրքեր վաճառողներ կան եւ կային եւ միայն վերջին տարիներս մի քանիսը հայերէն գրքերի վաճառումը դադարեցրին... Յօդուածագիր պարոնը չէ կարողացել Բագւում ձեռք բերել «Հայկական տպագրութիւն», «Պատկերներ» Ահարոնեանի, «Զէյթունի անց'ալն ու ներկան», «Պէպօ», «Ընտիր Հայկազունք», «Որբունի» եւ այլն եւ այլն։ Դա ցաւալի է. սակայն ցանկացողները, իսկապէս կարդալու մասին մտածողները չէ՞ին կարող միթէ դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին։ Գրքերը այստեղից Բագու հասնում են երկրորդ օրը, ուրիշ էլ ինչ յարմարութիւն է հարկաւոր։

Պարոններ, գրավաճառների գործը հէնց այդ է, դրանով էլ զբաղված են եւ այդ գրքերի մասին յայտարարութիւններ տպելով յոգնեցին՝ բայց գրքերը չը սպառվեցին։—Մի օտարական, պրօֆէսօր Ֆինկ, Թիֆլիսում նստած. իրան հարկաւոր հայերէն գրքերը, որոնք տպված են 70 տարի սրանից առաջ, ձեռք է բերում, չեղածները այս ու այն հեռաւոր քաղաքներից է բերել տալիս, իսկ Բագւում հայ ընթերցասէրներից մի քանիսը, չը նայած բազմատեսակ յարմարութիւններին, չեն կարողանում «Որբունի», «Գրչի հանաքներ» կամ Տօլստոյի «Ցարութիւն» վէպը ստանալ եւ կարդալ։ Եւ այդ բոլորը, յարգելի ընթերցողներ, կարելի էր անել գիտէք որքանով՝ 3 կոպէկանոց մի բաց նամակով։

Կրկնում եմ, շատ լաւ կը լինի, որ Բագուն ունենայ մի լաւ գրավաճառանոց։ Բայց երբ որ չը կայ, ինչ պէտք է անել։ Գիրք կարդացողը, որ ուղենայ, կարող է քարի տակից էլ գիրք հանել եւ կարդալ։ Բագուեցիների համար յամենայն դէպս մեծ արգելք եւ դժուարութիւն չը կայ։

Գ. Գ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երեքշաբթի, ապրիլ 2-ին, Վանքի մայր եկեղեցում, Թիֆլիսի ոստիկանապետի ներկայութեամբ, թիւրքահպատակ հայ գաղթականների մի խումբ, բաղկացած մօտ 100 հոգուց, որոնք փախել էին Կովկաս թիւրքական կոտորածներից ազատվելու համար, ընդունեցին ռուսահպատակութիւն՝ տալով սահմանված երդումը։ Ռուսահպատակութիւն ընդունողներին յայտնվեց, որ մի ամիս ժամանակամիջոց է տրվում նրանց՝ յայտնելու իշխանութեանը, թէ ո՛ր գիւղի կամ քաղաքի բնակիչ են ուզում գրվել նրանք ռուսաց պետութեան մէջ։

—

Ստացանք Կարա-Մուրզայի մահվան առիթով հետեւեալ նոր հեռագիրները.—Ժընեւ. «Անխոնջ մշակ Կարա-Մուրզայի մահը խորին վիշտ պատճառեց մեզ.—Մալումեան, Յովհաննիսեան, Ահարոնեան»։ Իգդիրից.—Ժողովրդական շնորհալի երգիչ Կարա-Մուրզայի մահը սրտի ցաւով ողբում է աշակերտների խումբը։ Խմբի կողմից—Ներսիսեան»։

—

Ներքին գործերի մինիստրութիւնը թոյլ է տուել Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան 50 հազար ռուբլու ժամանակաւոր պարտք վերցնել 800,000 ռուբլու վերջին փոխառութեան գումարից՝ քաղաքային մսավաճառութեան խանութների կարիքները հոգալու համար։

—

Երկրագործութեան եւ պետական կալուածների մինիստրը հաստատել է «Կովկասեան լեռնային ընկերութեան» կանօնադրութիւնը, որի նպատակն է աջակցել գիտնականներին եւ ճանապարհորդներին բազմակողմանի կերպով ուսումնասիրել կովկասեան լեռները, նրանց մօտ գտնվող դաշտավայրերն ու ծովերը. նոյնպէս եւ ծանօթացնել ընկերութեան անդամներին կովկասեան ազգութիւնների բարքերի եւ կեանքի հետ։

—

Առաջիկայ երկուշաբթի, ապրիլի 8-ին, Թիֆլիսի քաղաքային դումայի նիստում տեղի կունենայ ուպրավայի 4-րորդ անդամի ընտրութիւն՝ իր պաշտօնից հրաժարված Խօսրօեվի փոխարէն։ Թեկնածուներ այդ պաշտօնի համար համարում են Թիֆլիսի սանիտարական—բժշկական տեսուչ բժիշկ Կ. Ստեփանեանին եւ դումայի ձայնաւոր Լ. Տիգրանեանին։

—

Երգչուհի օրիորդ Պ ա պ ա յ ե ա ն, որ հիւր է եկել Պետերբուրգից Կովկաս, այսօր, հինգշաբթի, ապրիլի 4-ին, կը տայ Թիֆլիսի ժողովարանում մի կօնցերտ, որը կազմված կը լինի Չայկօվսկու, Դարգամիժսկու, Մասնէի, Մօցարտի, Բլէյխմանի եւ ուրիշների հեղինակութիւններից։

—

Երեքշաբթի, ապրիլի 2-ին, Թիֆլիսի Արքունական թատրոնում տեղի ունեցաւ երգչուհի Տ ե տ ր ա ց ի ն ի ի բենեֆիսը։ Տետրացինի հանդէս եկաւ «Սեվիլիայի Սափրիչ» եւ «Դինօրա» օպերաներում, որտեղ շատ յարմար տեղեր կան ձայնի ոյժը եւ քնքշութիւնը ցոյց տալու համար։ Տետրացինիի ձայնի գեղգեղանքը, դայլայլիկները, բազմատեսակ ելեւէջները, կլկլոցները հիացրին հասարակութեանը, որ վարձատրեց երգչուհուն բուռն եւ երկարատեւ ծափահարութիւններով եւ մատուցանելով փունջեր ու թանգագին իրեր։

—

Ֆինանսների մինիստրը, ներքին գործերի մինիստրի համաձայնութեամբ, որոշել է 2,700 ռուբլի յանձնել կովկասեան իշխանութեան՝ Բագուի եւ Գանձակի նահանգներում դաշտային մկների դէմ մաքառելու համար։

—

«Моск. Вѣд.» լրագիրը հաղորդում է, որ պետական խորհրդի դէպարտամէնտներում արդէն վերջացած է զէմստվօյի հիմնարկութիւններ չունեցող նահանգներում զէմստվօ մտցնելու օրինագիծը։ Շուտով այդ օրինագիծը կենթարկվի պետական խորհրդի ընդհանուր ժողովի քննութեան։

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են. «Շամախու աղէտի պատճառով տեղական տեխնիքական ժողովը երկրորդ անգամն է, որ զբաղվում է Շամախում եւ շրջակայքում տներ շինելու հարցով։ Նահանգապետի առաջարկութեամբ, տեխնիքական ժողովի նախագահը մարտի 16-ի նիստի ժամանակ խնդրել էր ժողովականներին, որ ընտրեն մասնագէտներից բաղկացած մի կօմիսիա, որ մշակէ Շամախու եւ շրջակայ գիւղերի համար մի քանի տեսակ տների տիպեր, որպէս զի ապագայ երկրաշարժի ժամանակ բնակչութիւնը այնքան վնաս չը կրէ։ Առաջին

ընդհանուր ժողովում, որ գրաւել էր մեծ բազմութիւն, կարդացվեց կոմիսիայի զեկուցումը։ Ժողովականներից մի քանիսը նկատեցին, որ կոմիսիայի զեկուցումը ունի մի քանի թերութիւններ. Նախ՝ որ կոմիսիան, առաջարկելով հինգ տեսակ տների տիպեր, նկատի չէ ունեցել նիւթական եւ տնտեսական մասը, այնպէս որ, հէնց առաջին տիպի տները մատչելի չեն գիւղացու համար. զեկուցման համաձայն երկու սենեակից բաղկացած փայտէ տունը առնուազն կը նստի 300 րուբլի, մի գումար, որ մատչելի չէ գիւղացուն. յետոյ կոմիսիան քարէ շինութիւնը բոլորովին մերժում է, այլ առաջարկված տների տիպերը բոլորը փայտից են, այն տեսակ նիւթից, որ Շամախում չը կայ։ Նոյնպէս առաջարկութիւն եղաւ, որ տները շինվեն առանց հիմքի, ինչպէս շինում են Մօլօբօսիայում։ Ահա գլխաւորապէս այդ մի քանի թերութիւնների պատճառով ժողովը յետաձգվեց, որպէս զի ժողովականները մինչեւ ունենան աւելի մօտից ծանօթանալու զեկուցման եւ տների յատակագծի հետ։ Երկրորդ ժողովը տեղի ունեցաւ մարտի 30-ին, ինժեներ Խատիսեանի նախագահութեամբ։ Ժողովը, շատ քիչ փոփոխութեամբ, ընդունեց կոմիսիայի զեկուցումը։ Մնացած հարցերը յետաձգվեցին հետեւեալ ժողովին»։

—

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ մեզ գրում են. «Դաշտային աշխատանքները սկսվել են արդէն վաղուց։ Անվնաս են թէ այգիները եւ թէ ցանքսերը։ Մեծ յոյս կայ աջող բերք սպասելու, եթէ եղանակը չորային չը լինի»։

—

ԱԽԱԼՑԽԱՑԻՑ մեզ գրում են. «Կիրակի, մարտի 31-ին, մի թուրք գիւղացի, շրջակայ Աք գիւղից, գիւղը վերադառնալիս իր ընկերների հետ, քաղաքիս շրջակայքում յանկարծ հեռուից հրացան է արձակվում յիշեալ գիւղացու վրա եւ մահացու կերպով վիրաւորում նրան։ Եղելութեան մասին յայտնելով ոստիկանութեանը եւ բժիշկներին ու վիրաւորվածին անհրաժեշտ օգնութիւններն անելուց յետոյ, ուղարկեցին իրանց գիւղը։ Հրացան արձակողը առ այժմ յայտնի չէ»։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Մարտի 27-ին, քաղաքային կլուբի դահլիճում, թեմական դպրոցի երգեցողութեան ուսուցիչ պ. Դէմուրեան տուեց իր պատրաստած քառաձայն խմբի կոնցէրտը։ Կոնցէրտը գրաւել էր բաւական թւով հանդիսականներ։ Մեծ պահանջներ անել մի նոր երիտասարդ մարդուց, որը դեռ նոր փորձելով իր ոյժերը եւ անհազին դժուարութիւնները յաղթելով՝ կարճ ժամանակում պատրաստում եւ բեմ է դուրս բերում քառաձայն խումբ, այնքան էլ իրաւունք չունինք։ Եւ եթէ հաշուենք այդ մտքի հետ, կը տեսնենք, որ պ. Դէմուրեանի կոնցէրտը մի մխիթարական երեւոյթ էր մեր գաւառական լճացած կեանքում։ Կարա-Մուրզայից յետոյ՝ Երեւանը բեմի վրայից լսում է իր ժողովրդական երգերը շնորհիւ Դէմուրեանի, ուստի հասկանալի են այն ծափահարութիւնները, որոնց արժանացաւ խմբապետը։ Ցանկանալով պարոնին աջողութիւն իր գովելի ձեռնարկութեան մէջ, կաւելացնենք, որ խմբի պակասութիւնը ձայների անհամաչափ լինելու նկատմամբ պէտք է վերագրել մասնակցողների սակաւութեան, մանաւանդ այն բանին, որ հոգաբարձութիւնը, իսկապէս նրա մի մասը եւ առանձնապէս Սուքիաս եպիսկոպոսը մերժեցին թոյլ տալ մասնակցելու արդէն վարժված աշակերտներին, մինչեւ անգամ խնայեցին դպրոցի ֆիս-հարմօնիան մի քանի օրով նրան տալ։

—

ՂՈՒԲԱՑԻՑ մեզ գրում են. «Առեւտուր այստեղ սաստիկ ընկել է. ծախս չը կայ, գանգատվում են ամենքը. տասնեակ հազարներ ունեցող խանութատէրը՝ ամբողջ օրը միայն մի երեք րուբլի ստանալով, փակում է խանութը եւ յուսահատված տուն է գնում։ Այդ անսովոր երեւոյթի պատճառը վերագրում են այն բանին, որ գաւառում գիւղացիների մօտ փող չը կայ. իսկ այստեղի վաճառականները, որոնց մեծամասնութիւնը հայեր են, ծախում են իրանց ապրանքը գիւղացուն։ Գիւղացին, շատ շուտ սպառելով իր տարվայ հացի պաշարը, մինչեւ նոր բերքի հասնելը ամիսներ պիտի սպասէ. բայց քաղցած ով կապրէ ամիսներ, այդ պատճառով էլ գիւղացին եղած չեղածը գրաւ դնելով վաշխառուի մօտ մեծ մեծ տոկոսներով, խեղդված է մնում նոյն իսկ հացը կալսելուց յետոյ, միանգամայն չէ կարողանում ազատվել իր պարտատէրի անխիղճ ճիրաններից եւ այդպէս միշտ եւ ամեն տարի է պատահում։ Բայց գիւղացիների դրութիւնը այս տարի աւելի վատ է, որովհետեւ, կրկնում ենք, գաւառում հացը շուտ վերջացաւ. հիմա ցորենը ծախում են պուդը 1 ր. 30 կ., որը ձեռնտու չէ աղքատ ազգաբնակութեանը, բերում են Ռուսաստանից ցած տեսակի «չէտվէր» ալիւր, որը գնում է աղքատ գիւղացին իր գոյութիւնը պահպանելու համար»։

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են. «Տիկին Եղիսաբէթ Իւզբաշեանը, իր շուրջը հաւաքելով Բագուի ինտելիգէնտ տիկիններին, օրիորդներին եւ պարոններին, կամենում է արտիստիքական մի ընկերութիւն հիմնել՝ տարեկան 2—3 ներկայացում եւ նոյնքան էլ երաժշտական երեկոյթներ տալու նպատակով։ Անդամ գրվել ցանկացողներ շատ կան. առ այժմ անդամների թիւը մօտ 30 է։ Առաջին ներկայացումը Զատկի շաբաթին է լինելու։ Ասում են, որ տիկին Կրասիլնիկեան եւս մի քանի ներկայացումներ տալու համար սիրողներ է ժողովում։ Աջողութիւն ենք ցանկանում»։

—

ՍԽԱԼՑԽԱՑԻՑ մեզ գրում են. «Ախալցխայում յաջորդ չը լինելու պատճառով, Վեհափառ Հայրապետի հրամանով այստեղ է եկել Մաթէոս վարդապետ Մաթէոսեանը՝ այս մեծ պասին ժողովրդին քարոզելու եւ հոգեպէս մխիթարելու համար։ Ահա հինգերորդ շաբաթն է, որ երիտասարդ վարդապետը ամեն կիրակի քարոզում է եւ հոգեկան մեծ բաւականութիւն պատճառում հասարակ ժողովրդին. խօսում է գլխաւորապէս մեր կեանքի չար ու բարիի մասին։ Ի հարկէ կան եւ դժգոհներ եւ անբաւականներ նրա քարոզից»։

—

ԲՕՐԺՕՄԻՑ մեզ գրում են. «Այստեղից չորս վերստ դէպի Լիկանի հրդեհ պատահեց Մեծ Իշխան Միխայիլ Նիկօլայեվիչի անտառներում։ Եղանակները տաք են»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Սալմաստ, մարտի 10-ին

Սրանից քանի տարի առաջ Սալմաստում ներկայացում տեսնելը մի հազուագիւտ բան էր։ Երբեմն պատահում էր՝ երկու երեք տարէնը մի անգամ գիւղերից մէկում տրվում էր ներկայացում, որ մի առանձին նշանակութիւն չէր ունենում եւ ժողովրդին այնքան էլ չէր հետաքրքրում։ Բայց ահա երկու տարի է, որ Ղալասար գիւղում շարունակաբար՝ տարէնը 3—4 անգամ տրվում են ներկայացումներ եւ մանկական հանդէսներ։ Սկզբում ժողովուրդը թատրոնի վրա նայում էր խորթ աչքով, համարելով ներկայացումները մի տեսակ օյինբազութիւն եւ ներկայացման տոմսակները համարեա ուժով կամ թէ խնդրելով հազիւ էին ցրվում ժողովրդի մէջ. բայց այժմ ոչ միայն մեծ ուրախութեամբ ընդունում են իրանց ուղարկված տոմսակները, այլ եւ երբ պատահում է, որ մէկին մոռացմամբ կամ մի այլ պատճառով տոմսակ չէ ուղարկվում, նա շատ վիրաւորվում է այս բանից, կամ թէ չէ ինքը գալով տոմսակ է առնում, որպէս զի ներկայացումը տեսնէ։ Իսկապէս թատրոնը ունենում է իւր բարերար ազդեցութիւնը ժողովրդի վրա, մանաւանդ երբ բեմի վրա դուրս են բերված այնպիսի տիպեր, որոնցից կան ժողովրդի մէջ։

Այս տարի էլ Վարդանանց տօնի օրը, Ղալասարի ուսուցիչների նախաձեռնութեամբ եւ նոյն գիւղի սիրողների մասնակցութեամբ, եղաւ թատրոնական ներկայացում, որ շատ լաւ անցաւ։

Մի քանի խօսք էլ Սալմաստի Հայուհեաց Բարեգործական «Րաֆֆի» ընկերութեան մասին։ Շատ ուրախալի երեւոյթ է, որ այստեղ, երբ դեռ եւս կանայք գտնվում են հարեմական դրութեան մէջ, երբ դեռ եւս նրանք գտնվում են այնպիսի հանգամանքներում, որ նրանց արգելվում է մինչեւ անգամ տղամարդու հետ ազատ խօսելը, հայ կանանց մէջ յղացել է այդ բարձր գաղափարի ձգտումը, այն է՝ կազմել ընկերութիւն եւ աշխատել Սալմաստում տարածելու կրթութիւնը իգական սեռի մէջ։ Թէեւ մինչեւ օրս նրանք միայն Ղալասարումն ունեն մի օրիորդաց դպրոց, որտեղ սովորում են 40-ի չափ աշակերտուհիներ, բայց յոյս ունենք, որ այսուհետեւ աւելի զարկ տալով ընկերութեան, կընդարձակեն իրանց գործունէութեան ասպարէզը, եւ կաշխատեն ուրիշ գիւղերում էլ ունենալ դպրոցներ։ Մի քանի շաբաթ առաջ տեղի ունեցաւ այս ընկերութեան ընդհանուր ժողովը, ուր կարդացվեցին հին հաշիւները եւ ընտրվեց նոր վարչութիւն երեք հոգուց բաղկացած. շնորհաւորելով նոր վարչութեան կազմը, ցանկանում ենք նրան աջողութիւն եւ համերաշխ գործունէութիւն։

Տեղացի

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Մօտ օրերումս վախճանվեց Անգլիայում ազատամիտ կուսակցութեան նշանաւոր անդամներից մէկը—լորդ Կիմբերլէյ, որ վերջին ժամանակ վարում էր լորդերի ժողովում դիմադրական կուսակցութեան պարագլխի պաշտօնը։ Ջօն Վուդ Հաուզ լորդ Կիմբերլէյ ծնվել էր 1826 թւականին։ Օքսֆորդի համալսարանը աւարտելուց յետոյ՝ նա մտաւ քաղաքական ասպարէզ եւ շնորհիւ իր ընդունակութիւնների՝ կարճ ժամանակամիջոցում կարեւոր դերք բռնեց ազատամիտների շարքում։ 1852 թւականին նա արդէն արտաքին գործերի մինիստրի օգնական էր, իսկ 1856-ին նշանակվեց Պետերբուրգի բրիտանական դեսպան։ 1864 թուին լորդ Կիմբերլէյ ստացաւ Իրլանդիայի փոխարքայի պաշտօնը, իսկ 1870 թւականին—գաղթականութիւնների մինիստրի պաշտօնը Գլադստոնի ազատամիտ մինիստրութեան մէջ։ Այդ ժամանակից սկսած՝ նա Գլադստոնի կազմած բոլոր մինիստրութիւնների անփոփոխ անդամ էր՝ երբեմն որպէս գաղթականութիւնների եւ երբեմն որպէս արտաքին գործերի մինիստր։ Դիմադրական կուսակցութեան պարագլուխ լորդ Կիմբերլէյ դարձաւ 1897 թւին, երբ լորդ Րօզբէրրի թողեց այդ պաշտօնը եւ հեռացաւ քաղաքական ասպարէզից։ Վերջին տարվայ ընթացքում Կիմբերլէյ հիւանդութեան պատճառով այլ եւս չէր յաճախում լորդերի ժողովը եւ նրա պաշտօնը կատարում էր լորդ Սպէնսէր։

—Կ. Պօլսից հաղորդում են «Times» լրագրին, որ Մօնաստիրի վիլայէթում մակեդօնական կոմիտէտները առանձին հարկ են դրել գիւղական ազգաբնակութեան վրա։ Նրանք ստիպում են բոլոր բնակիչներին գնել կոմիտէտի գործակալներից Գրասի հրացանները՝ թիւրքական երկու միրայով իւրաքանչիւրը՝ որովհետեւ այդ հրացաններից շատ է մնացել նրանց մօտ։ Այն բոլոր գիւղացիներին, որոնք հակառակվում են կոմիտէտի գործակալների արարքներին, կոմիտէտը մահ է սպառնում։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

2 ապրիլի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ապրիլի 2-ին, ցերեկվայ մօտ 2 ժամին, երբ ներքին գործերի մինիստրը մտնում էր մինիստրների կոմիտէտի շինութիւնը Մարիինսկի Պալատում, դրանից մի քանի րօպէ առաջ կառքով եկած եւ դռնապանի սենեակում մինիստրին սպասող անյայտ մարդը, զինւորական օֆիցէրական համազգեստով, մատուցանելով կնքած ծրար, չորս անգամ րէվօլվէր արձակեց մինիստրի վրա, այնպէս որ երկու գնդակով ծանր վիրաւորեց եգերմէյստէր Սիպեագինին։ Վիրաւորվածին, Մաքսիմիլիանօվսկայա բուժարանը տեղափոխելուց յետոյ, բժշկական օգնութիւն հասցրին բժշկապետներ Վելեամինով եւ Տրօյանօվ, բայց չը նայելով դրան, եգերմէյստէր Սիպեագին մէկ ժամից յետոյ վախճանվեց։ Ստուգված է, որ բռնված յանցաւորը, զինւորական չը լինելով, հագել էր ադիւտանտի համազգեստ, որպէս զի դիւրութիւն ունենայ մինիստրին մօտենալ։

ԲԱԳՈՒ։ Ապրիլի 1-ին հրդեհ սկսվեց «Բագուի նաւթարդիւնաբերական ընկերութեան նաւթահանքում, Բալախանիում։ Այրվեցին 5 վիշկաներ։—Տեղի ունեցաւ Բագուի երկրորդ փոխադարձ կրէդիտի ընկերութեան բացումը։

ԼՕՆԴՕՆ։ Բիւդժէտի մասին արտասանված ճառի մէջ գանձարանի կանցլէր սըր Միկայէլ Հիկս-Բիչ նկատեց, թէ յոյս կայ, որ հետեւանք ունենան բօէրական պարագլուխների խորհրդակցութիւնները, բայց այդ յոյսը չը պէտք է ազդէ բիւդժէտի քննութեան վրա, որովհետեւ ոչինչ չէ կարող այնքան նպաստել խաղաղութեան դաշն կապելուն, որքան պարլամէնտի վճռականութիւնը շարունակել պատերազմը ինչ էլ որ լինի։—«Daily Mail» լրագրին Եօհաննէսբուրգից հաղորդում են, որ բօէրների ղեկավարող պատուիրակները երէկ խորհրդակցութիւն ունէին Միլնէրի հետ, Կիտչէնէրի մասնակցութեամբ։ Ինչպէս լսվում է, Կիտչէնէր եւ Միլնէր կը սկսեն միասին շարունակել բանակցութիւնները։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Վարշավա ժամանեց Կայսրուհի Մարիայի հիմնարկութիւնների գլխաւոր կառավարիչ կոմս Պրօտասօվ—Բախմէտօվ։

ՏԵԱՆՑԶԻՆ։ «Րէյտէրի գործակալութեանը» հաղորդում են Չիպաօից, որ գեներալ Մաի զօրքերից 1000 զինւորներ փախան եւ միացան ապստամբների հետ։

ՄՕՍԿՎԱ։ Հրդեհաշեջային համաժողովի քաղաքային սէկցիան մի շարք որոշումներ ընդունեց հակահրդեհային միջոցների վերաբերմամբ թատրոններում։ Քաղաքային հրդեհաշիջային սէկցիան որոշեց միջնորդել, որպէս զի հիմնվի կենտրօնական հրդեհաշիջային կազմակերպութիւն եւ որ հրդեհաշէջները ուրիշ գործով չը պարապեն։

3 ապրիլի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ապրիլի 2-ին, երեկոյեան 9 ժամին, ներքին գործերի մինիստր Սիպեագինի առաջին հոգեհանգստին մինիստրի տան մէջ, ներկայ էին Նոցա Մեծութիւնները, Նորին Բարձրութիւն Թագաժառանգը, Մեծ Իշխաններ Վլադիմիր Ալէքսանդրօվիչ, Կօնստանտին Կօնստանտինօվիչ իր Օգոստափառ ամուսնու հետ, Նիկօլայ Նիկօլայեվիչ, Պետր Նիկօլայեվիչ, Նիկօլայ Միխայլօվիչ եւ Սերգիյ Միխայլօվիչ, պետական խորհրդի անդամները, մինիստրները, նրանց օգնականները, շատերը պատուաւոր խնամակալներից, սենատօրներից, զինւորական եւ քաղաքացիական վարչութեան բարձր պաշտօնեաներից եւ ներքին գործերի մինիստրութեան պաշտօնեաները։ Հանգուցեալ մինիստրի յուղարկաւորութիւնը տեղի կունենայ հինգշաբթի, ապրիլի 4-ին, դէպի մինիստրի տան եկեղեցին, իսկ թաղումը կը կատարվի Ալէքսանդրօ-Նէվսկի վանքի գերեզմանոցում։—Պորտ-Արտուրից գլխաւոր շտաբին հաղորդում են մարտի 30-ից, որ Մուկդէնեան եւ Գիրինեան գաւառների սահմանի վրա վերջերս սկսեցին երեւալ խունխուզների մեծ աւազակախմբեր, երկաթուղիական կայարանների մօտերքը, որի պատճառով ստիպված ենք լինում սահմանագծային զօրամասերը յաճախակի օգնութեան ուղարկել։ Մի անգամ, օգնական զօրամաս ուղարկելու ժամանակ, մարտի 17-ին, վիրաւորվեց մի կազակ։ Մարտի 19-ին շտաբրոտմիստր Վեստերմարկ, հրացանազարկ անելով երեք աւազակախումբ, վերջը դիմեց սուինների օգնութեան։ 800 խունխուզներից ազատվեցին միայն 30 հոգի. մեզանից սպանված են 1 ուրեադնիկ, մահացու կերպով վիրաւորված են 1 զինւոր եւ թեթեւ կերպով պօրուչիկ Կազակօվսկի եւ 4 զինւորներ։—«Правительственный Вѣстникъ» հաղորդում է, որ Լօխվիցկի գաւառում աւարտվեց տելեֆօնային ցանցի կառուցումը, որ նշանակված է արագացնելու եւ դիւրացնելու կառավարչական եւ հասարակական հիմնարկութիւնների յարաբերութիւնները թէ իրանց մէջ, նոյնպէս եւ մասնաւոր անձանց հետ, նրանց վարչութեան գործերի վերաբերմամբ։ Պօլտավայի նահանգապետ Բէլգարդ, իր Պետերբուրգ եղած ժամանակ, բաղդ ունեցաւ զեկուցանելու տելեֆօնային ցանց շինելու մասին Թագաւոր Կայսրին։ Թագաւորը բարեհաճեց առանձին գոհունակութիւն յայտնել։—«Торг. Пром. Газета» հաղորդում է, որ Լօնդօնի ցորենավաճառների ընկերակցութիւնը շրջաբերաբար ուղարկեց հարաւ-ռուսական էկսպօրտէրներին պարտաւորական նոր կօնօսամէնտ, որ կազմված է ի վնաս ռուսական արտահանութեան շահերի։ Նիկօլայեվեան բօրսային կոմիտէտը վճռեց չընդունել այդ կօնօսամէնտները։

ԼՕՆԴՕՆ։ Երեկոյեան լրագիրները հաղորդում են, թէ մինիստրութիւնը երէկ ստացել է բօէրների պատասխանը, որը այսօր քննութեան ենթարկվեց։ Դրութիւնը յոյս է ներշնչում, որ խաղաղութեան դաշն կը կապվի։

ԲԱԳՈՒ։ Հինգ այրված վիշկաներից Բալախանիում չորսը պատկանում էին Քալանթարօվի ֆիրմային։

ՊԱՐԻԶ։ Դէլկասէ հաղորդեց մինիստրների խորհրդում նախագահ Րուզվէլտի նամակը, որով Միացեալ-Նահանգների նախագահը հրաւիրում է նախագահ Լուբէյին ներկայ լինել մարշալ Րօշամբօի արձանի բացմանը Վաշինգտոնում։ Վաշինգտոնի ֆրանսիական դեսպանին հրաման ուղարկվեց յայտնել Րուզվէլտին այն պատգամաւորութեան անդամների անունները, որը կերթայ Ամէրիկա՝ ներկայ լինելու հանդէսին, որպէս նախագահի ներկայացուցիչ։

ՄՕՍԿՎԱ։ Ներքին գործերի մինիստր Սիպեագինի մահվան վշտալի տեղեկութիւնը ստանալուց յետոյ, գեներալ-նահանգապետի տան մէջ այսօր հոգեհանգիստ կատարվեց հանգուցեալի համար բարձր վարչութեան ներկայութեամբ։ — Հրդեհաշիջային ընկերութիւնների ներկայացուցիչների համաժողովը նախագահ ընտրեց իշխան Լվօվին, իսկ քարտուղար—կապիտան Ստրուկօվին։

ՕԴԷՍԱ։ Երրորդ ատամնաբուժական համա-

ժողովը, որ գումարւում է Պրինց Ալէքսանդր Պետրովիչ Օլդէնբուրգսկու հովանաւորութեան տակ, նշանակված է Օդէսայում յուլիսի 22-ից մինչեւ 27-ը։ Համաժողովի կարգադրիչ մասնաժողովը, հնարաւորութիւն չունենալով տեղեկութիւններ ձեռք բերել Ռուսաստանում աստմնաբուժութեամբ զբաղվող բոլոր անձանց բնակութեան տեղի մասին, խնդրում է համաժողովի պրօգրամը չը ստացողներին տեղեկացնել հետեւեալ հասցէով. Одесса, Струеву, Ришельевская, 8.

ԼՕՆԴՕՆ։ Համայնքների ժողովը հաստատեց հացահատիկի եւ ալիւրի ներմուծական մաքսահարկերին վերաբերեալ օրինագիծը։ Օրէնքը անյապաղ կը գործադրվի։

ՐԵԱԶԱՆ։ Պաշտօնեայ Նիկօլսկին իր բնակարանում բէվօլվէրի հարուածով թեթեւ կերպով վիրաւորեց իր խոհարարուհուն, իսկ ծառայութիւն գնալով կազեօննայա պալատը, բէվօլվէր արձակեց բաժանմունքի գլխաւորի եւ երկու ուրիշ պաշտօնեաների վրա, բայց առանց հետեւանքի։ Նիկօլսկին ուղարկվեց պսիխիատրիական հիւանդանոցը։

ՍՕՖԻԱ։ Կառավարութիւնը տեղեկացրեց մակեդօնական կօմիտէտի ղեկավարներին, որ ինքն սկզբունքով վճռել է արձակել կօմիտէտը։ Դրան առիթ տուեց այն բանը, որ գլխաւոր գործակալները մերկացվեցին աւազակախմբեր կազմելու մէջ։

ՊԱՐԻԶ։ Հաստատվում է, որ նախագահ Լուբէ չոգնեաւ կը նստի Բրէստում։

ՀԱԱԳԱ։ Թագուհին հիւանդ է կատարրով եւ ժամանակաւորապէս բարձր տաքութիւն ունի։

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱՆ
3 ապրիլի

Բօրսայի դիսկօնտը	. . . . . $4^{1}/_{2}$—$6^{1}/_{2}$	ր.
Պետական 4⁰/₀ րենտան	. . . . — $96^{5}/_{8}$	»
I Խաղար. տոմսերը	. . . . 467 — —	»
II » »	. . . . . $355^{1}/_{2}$ —	»
III » »	. . . . . 302 — —	»
Թիֆլիսի քաղաք. Կրեդիտ. Ընկ.	. $83^{1}/_{4}$ —	»
Բագուի » » »	. — — —	»
Թիֆլիսի հող. բանկի 5⁰/₀	. . — — —	»
» » » $4^{1}/_{2}$⁰/₀	. . — — —	»
Բագուի նաւթ. Ընկ.	. . . . 410 — —	»
Կասպիական Ընկ.	. . . . . 4550 —	»
Մանթաշեան եւ Ընկ.	. . . . 185 —	»

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. Նաւասարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.
Կ. Մ. Զիկօվանի—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.
Կ. Ի. Գզելիեվ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.
Զ. Ի. Բաբանասեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.
Ա. Պ. Կարապետեանց—1—$1^{1}/_{2}$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ն. Ն. Ռոստոմբէկով—5—6 ժ. վիրաբուժութեան և մորթու հ.
Ա. Ն. Տպակօվսկի—6—7 ժ. նեարդային (ելեկտրաբոյժ), վեներ. և մորթու հ.
Գ. Ա. Թարխանեանց—7—$7^{1}/_{2}$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.
Բ. Ա. Նաւասարդեան—$7^{1}/_{2}$—8 ժ.
Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Օ. Տ. Առվանիտակի—տանը. ծաղկահատ և բըժըշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԲՈՒԺԱՐԱՆ
ԴՕԿՏՕՐ Վ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ
Նորագոյն ապարատներով եւ էլեկտրական մեքենաներով. մասնաւորապէս
ԲԳԻ, ՔԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ԵՒ ԿՐԾՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
Сергіевская ул., д. 12.

Այսօր, Հինգշաբթի, ապրիլի 4-ին,
ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
տեղի կունենայ
Կայսերական թատրոնների արտիստուհի
ՊԱՊԱՅԵԱՆԻ
ԿՕՆՑԷՐՏԸ
Մանրամասնութիւնները—ծրագիրներում։
Տոմսակները կարելի է ստանալ Սուզանաճեանի երաժշտական խանութում, իսկ կօնցէրտի երեկոյեան—ժողովարանում։ 1—1

ՎՐԱՑ ԱԶՆԻԱԿԱՆՆԵՐԻ ԹԱՏՐՕՆ
Հինգշաբթի, ապրիլի 4-ին,
Տ. ՄԱՏԻՆԵԱՆ
մասնակցութեամբ հայ դերասանական խմբի անդամների, կը ներկայացնէ
Երկրորդ Երիտասարդութիւն
Դրամա 4 գործող. հեղ. Նեվէժինի, թարգմ. Մուրադբէգեանի
Մասնակցում են՝ օր.օր. Խիթարեան, Վարդունի, Արփենիկ, տ.տ. Զարել, Մէլիքեան, պ.պ. Ցարութիւնեան, Ամօ, Գնունի, Միրզոյեան, Բաբուրեան։
Սկիզբն է ճիշդ $8^{1}/_{2}$ ժամին։ 2—2

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Օր. Սաքեանց
ՏԵՐՄԱԶԱՆԵԱՆՑ
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ
Առաւօտեան ժամը 9—2
Երեկոյեան ժամը 5—7
Վօնքի մեծ փողոց, տուն Մարտիրոսեանցի։
(Հ. Կ.) 48—60

Լոյս տեսաւ
Բժ. Վ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ
ԲԺՇԿԻ ԶՐՈՅՑՆԵՐԻ № 3
ՎԱՐԱԿԻՉ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՆՐԱՆՑ ԹՈՅՆԸ
23 նկարներով
ԳԻՆՆ Է 15 ԿՕՊ.
Ծախվում է «Կենտրօնական» եւ «Գուտտենբէրգ» գրավաճառանոցներում եւ հեղինակի մօտ։ (Тифлисъ, Д—ру Арцруни. 2—10

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան Թոյլտուութեամբ։ Մեծ արկղիկը 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. եւ 1 ր. 50 կ.։

ՆՈՐ ՄԻՋԱՑ
մազերը բուսցնելու եւ ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը։ Դուրս է եկել նաեւ բոլորովին նոր միջս
ՋՈՒԻ ԿԱԹԸ
երեսին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արեւի պատճառած սեւութիւնը, մուները, տալիս է կաշուին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն։ Այդ գները չափաւոր են. մեծ սրուակը, արկղիկի մէջ, 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական եւ դեղավաճառական խանութներում։ Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինեան փողոց, տ. № 15, բնակարան № 2. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում՝ Կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երեւանեան հրապարակ եւ նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց եւ Բագւում. Նաեւ Միքայէլեան կամուրջի վրա, Պօպօվի եւ Աբիստակօվի դեղատներում։ Օտարաքաղաքացիների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս պօստով։ 71—100

ԳԼԽԱՒՈՐ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
Դ. Զ. ՍԱՐԱՋԵՎԻ
ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
Ապրիլի 4-ից (1902 թւի) բաց է անում Թիֆլիսում ԿԱԽԷԹԻ ԳԻՆԻՆԵՐԻ յատուկ վաճառք՝ շիշը 30 կօպէկից եւ վեդրօն 4 րուբլուց սկսած։
Մեծ քանակութեամբ գնողներին եւ մշտական սպառողներին զիջումն կը լինի։ Պատուէրները, ոչ պակաս քան 10 շիշի, տուն կուղարկվեն ձրի։
Գինիները կը ստացվեն Կախէթի սեփական այգիներից, որոնք գտնվում են Բակուրցիխէ գիւղում, եւ Կախէթի կալուածատէրերի լաւագոյն այգիներից. հսկողութիւնը գինիների վրա եւ ընդհանրապէս այս գործի ղեկավարութիւնը յանձնվում է հմուտ գինեգործ-մասնագէտի։
ՎԱՃԱՌՈՒՄԸ ԿԸ ԼԻՆԻ
Թիֆլիսում. 1) Օպտօվի պահեստում (Գօլօվինսկի պրօսպէկտ, տուն Դշբրժանսկու, արքունական թատրոնի դիմացը). 2) № 1 Դէպօում (Դվօրցօվայա փողոց, սեփական տուն). 3) № 2 Դէպօում (Վօրօնցօվի հրապարակ, տուն Նարիմանօվի), 4) Թիֆլիսի լաւագոյն կերակրախանութներում։
Բագւում. սեփական պահեստում։
(Ապ. 4, 7, 14, 28) 1—4

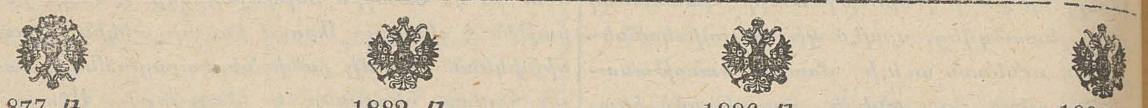

1877 թ. 1882 թ. 1886 թ. 1896 թ.

Պ. Ս. Սմիրնօվի Ընկերութիւնը Մօսկվայում
հաղորդում է ի տեղեկութիւն իր յարգելի գնողների, որ բարձր յատկութեան ՍԵՂԱՆԻ ԳԻՆԻ, Կովկասեան բնական ԿՕՆԵԱԿ, օղիներ եւ լիկեօրներ կարելի է գնել բոլոր խանութներում, իսկ մեծ քանակութիւններով, Մօսկվայի գներով, աւելացնելով միայն ճանապարհածախսը ԵՂԲ. ԱԳՐԻԱՆՆԵՐԻ պահեստից, Բագւում, Քալանթարօվի պասաժում։
Պարսկաստանի բոլոր քաղաքների համար յիշեալ ապրանքները ուղարկվում են ակցիզը դուրս եկած։ 6—20

ԼՕՅՍ ՏԵՍԱՒ
ԼԷՕ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Մեր կեանքը, գրականութիւնը անցեալում
ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴ
XVIII ԴԱՐ
Առաջին մաս
ԳԻՆԸ 1 ՐՈՒԲԼԻ 50 ԿՈՊԷԿ
Ծախվում է. հեղինակի մօտ, «Մշակի» խմբագրատանը։Հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція Мшакъ. «Գուտտենբէրգ» գրավաճառանոցում։ Հասցէն՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ „Гуттенбергъ".
Նոյն տեղերում ծախվում են նոյն հեղինակութեան ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐԻ մնացած օրինակները։ Գինը 1 րուբլի 50 կօպէկ։

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ
վաճառվում են՝
ԲՈՒԴՈՒՂԵԱՆ Ա. բժ., Կինը եւ տղամարդը Ս. Պ. 1902 թ.—15 կ., Առողջապահական նուէր նորատի կանանց—20 կ., Մարմնամարզութիւն (25 պատկերով)—20 կ., Մարմնամարզութեան աղիւսակը (23 պատկերով)—10 կ., Մանկավարժութեան համառօտ զրոյցներ—15 կ., Ժառանգականութիւն եւ դաստիարակութիւն—15 կ., Կարիք եւ Բարեգործութիւն—15 կ., Ո՞վ է յանցաւորը—15 կ., Գեղձախտ (զօլոտուխա)—10 կ., Առողջ հոգին առողջ մարմնի մէջ—10 կ., Սիֆիլիս—10 կ., Մեր նեարդերը—10 կ., Վեներական ախտեր—5 կ.։
ԵՐԻՑԵԱՆ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութիւնը եւ Կովկասի Հայք 19-րդ դարում երկու հատոր 4 ր.
» Патріархъ всѣхъ Армянъ Нерсесъ V-й, Князь и княгиня Воронцовы съ тремъ цортретами—3 рубля.
» Ներսէս Ե-րդ կաթողիկոսի կենսագրութիւն, 3 տետր —75 կ.
» Գրիգոր Արծրունին եւ նրա 25 տարվայ գործունէութիւնը—25 կ.
» Վենետիկի Մխիթարանք—1 ր.
» Պատմութիւն 75-ամեայ գոյութեան Ներսիսեան Հայոց Հոգեւոր Դպրոցի, հատ. վեց պատկերով—2 րուբլի։
Դիմել՝ Въ Тифлисъ, въ Центральную Книжную Торговлю. (Հ) 5—5

ՍՏԱՑԵԼ ԵՆՔ
ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ
ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ԵՒ ԱՄԱՌԱՅԻՆ ՍԵԶՕՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
տղամարդկանց, կանանց եւ երեխաների
ՊԱՏՐԱՍՏԻ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ
Ընդունում ենք, մեր կողմերից, ամենայն տեսակ ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐ (ЗАКАЗЫ), որոնք ընտացված են արտասահմանեան և ռուսական ամենայայտնի գործարաններից։
Մագազինին կից բացել ենք նոր բաժանմունք, բացառապէս կանանց վերնազգեստների համար, կարված ամենավերջին տարազով։
ԳՆԵՐԸ ԱՄԵՆՔԻՆ ՄԱՏՉԵԼԻ ԵՆ
Դիմել՝ եղբ. ԽՈՒԴԱՎԵՐԴԵԱՆՆԵՐԻՆ
Գօլօվինսկի պրօսպէկտ, տուն Քաչվէթեան ս. Գէորգ եկեղեցու, առաջին գիմնազիայի հանդէպ։ 14—20